

Grunddokument för Sjukhuskyrkan

Kyrkornas ekumeniska arbete med
andlig vård i den svenska hälso- och
sjukvården.

Antaget av
Sveriges Kristna Råd
15 april 2026

Sjukhuskyrkans symbol – det blommande korset.

Symbolen består av en blomma innesluten i ett kors, för att gestalta att ur det brustna, kan något nytt växa fram (Jesaja 11:1).

Symbolen, som är varumärkesskyddad, ägs av SKAIS och FAS tillsammans.

Sjukhuskyrkan är kyrkornas ekumeniska arbete
med andlig vård i den svenska hälso- och
sjukvården, som utgår från Sveriges kristna råd,
SKR.

Förankring i Sveriges kristna råd

I Sveriges kristna råd möts medlemskyrkor från de fyra kyrkofamiljerna (katolska-, lutherska-, ortodoxa- och frikyrkofamiljen). Sjukhuskyrkan och SKR har arbetat gemensamt sedan SKR bildades 1992. År 2023 beslutade SKR:s styrelse att Sjukhuskyrkan är ett ekumeniskt åtagande. Samarbetsråd för Sjukhuskyrkan är ett gemensamt råd för de olika kristna trossamfund som arbetar med andlig vård inom hälso- och sjukvården.

Vad innebär uppdraget?

Sjukhuskyrkan har i uppdrag att möta patienter, närstående och personal oavsett livsåskådning, trosuppfattning och kyrkotillhörighet.

Detta innefattar till exempel själavård, andakt, krisstöd, avsked, reflektionsmöjligheter och fortbildning. Sjukhuskyrkans arbete utförs framför allt inom slutenvården, men kan även utföras på öppenvårdsmottagningar, i rättspsykiatrisk vård och vid avancerad sjukvård i hemmet samt på hospice. I uppdraget ingår även att förmedla kontakt till andra religiösa företrädare och trossamfund.

I uppdraget ingår det även att vara ett komplement till den övriga vården. Medarbetarna är en länk mellan vården och de lokala församlingarna. Sjukhuskyrkans arbete sker med utgångspunkt i Regeringsformen och beaktar det lokala sjukhusets värdegrund.

Andlig vård och existentiell hälsa är viktiga delar av den vård som syftar till att möta patienters fysiska, psykiska, sociala, religiösa och existentiella behov. Mandatet stöds av lagar som främjar och säkerställer att patienter har rätt att få andligt stöd under sin vårdtid.

Världshälsoorganisationen (WHO) bekräftar vikten av andlig vård som en del av helhetsvården för patienter. De betonar att andligt stöd kan bidra till patientens välbefinnande och hjälpa dem att hantera sjukdom och lidande.

WHO:s riktlinjer för palliativ vård inkluderar andligt stöd som en viktig komponent för att förbättra livskvaliteten för patienter med allvarliga sjukdomar.

Vem ger uppdraget?

Samarbetsrådet, tillsammans med styrelsen i Sveriges kristna råd, fastställer riktlinjer för Sjukhuskyrkans övergripande uppdrag. Sjukhuskyrkan är ett nationellt åtagande, men det är den lokala Sjukhuskyrkan som utför arbetet.

Sjukhuskyrkans arbete utförs på ekumenisk grund och ingen enskild kyrkofamilj eller församling äger ensam namnet eller verksamheten.

Vem arbetar i Sjukhuskyrkan?

Sjukhuskyrkan finns på cirka 70 sjukhus i Sverige och innefattar upp mot 300 medarbetare. I Sjukhuskyrkan arbetar präster, pastorer, diakoner, ordenssystrar och medarbetare från de olika kristna trossamfundet. Sjukhuskyrkan är ekumenisk, vilket innebär att olika kyrkofamiljer samarbetar inom Sjukhuskyrkan. Det betyder i sin tur att medarbetarna inom Sjukhuskyrkan ofta har olika arbetsgivare beroende på samfundstillhörighet. Alla som arbetar i Sjukhuskyrkan har i grunden en gedigen erfarenhet och kompetens, dessutom erbjuds fortbildning genom Sjukhuskyrkans kompetensprogram.

Varje medarbetare har en lokal arbetsgivare.

- Svenska kyrkan: Medarbetare har sin anställning i Svenska kyrkan, i den församling/pastorat som har det aktuella sjukhuset inom sitt geografiska område.
- Frikyrkorna: Medarbetare har oftast ett lokalt frikyrkligt råd/förening som arbetsgivare men i några fall har en av de lokala frikyrkliga församlingarna åtagit sig att vara arbetsgivare.

- Romersk-katolska kyrkan: Stockholms katolska stift är arbetsgivare för de katolska medarbetarna.
- De ortodoxa kyrkorna: Medarbetarna har sin anställning i en lokal församling.

För vidare läsning och fördjupning

[Regeringsformen \(1974:152\)](#)

[Samarbetsrådet för andlig vård inom hälso- och sjukvården](#)

[Sjukhuskyrkans kompetensprogram](#)

[Instruktion för MUCF](#)

[WHO:s riktlinjer](#)

[WHO om palliativ vård](#)

Bilagor

Lagar och förordningar till stöd för Sjukhuskyrkan	7
Sjukhuskyrkans historia	10
Tystnadsplikt	13
Organisations-översikt	15

Lagar och förordningar till stöd för Sjukhuskyrkan

Sjukhuskyrkans mandat stöds av lagar som främjar och säkerställer att patienter har rätt att få andligt stöd under sin vårdtid. Detta har bland annat sin grund i Sveriges regeringsform samt ett antal olika lagar och internationella överenskommelser.

Regeringsformen

Sveriges regeringsform är den mest grundläggande av våra fyra grundlagar och definierar landets demokratiska system och reglerar hur landet ska fungera på en övergripande nivå. I regeringsformens första kapitel slås bland annat följande fast:

"Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska den allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa."
(SFS 1974:152 1 kap. 2 §)

Religionsfrihet

I regeringsformens andra kapitel redogörs för de grundläggande fri- och rättigheter som råder i Sverige. Bland dessa opinionsfriheter nämns friheten ”att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion” (SFS 1974:152, 2 kap. 1 § punkt 6).

Bestämmelser om religionsfrihet finns även i Europeiska unionens stadga om grundläggande rättigheter (avdelning 2, artikel 10) samt i Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (artikel 2 och 18).

Hälso- och sjukvårdens mål

Den svenska hälso- och sjukvårdens främsta uppgift är att skapa förutsättningar för god hälsa samt att denna vård ska vara tillgänglig för hela befolkningen.

Vården ska vara rättvis och anpassad efter varje individs unika behov med utgångspunkt i principerna om varje människas lika värde och värdighet. Vårdens resurser ska fördelas etiskt och ansvarsfullt, så att de som har störst behov ska få hjälp först. Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30) som reglerar den offentligt finansierade hälso- och sjukvården fastställer bland annat:

”Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården.” (SFS 2017:30 3 kap. 1 §)

Lika rättigheter och möjligheter

Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) syftar till att motverka olika former av diskriminering och strävar efter att främja lika rättigheter och möjligheter. Av den framgår att diskriminering bland annat är förbjuden inom hälso- och sjukvården. Med diskriminering menar lagstiftaren

” att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder” (SFS 2008:567, 1 kap. 4 §)

Förutom dessa lagtexter finns en rad andra som syftar till att stärka och tydliggöra patientens roll (SFS 2014:821), främja patientsäkerhet (SFS 2010:659), reglera hanteringen av patientuppgifter (SFS 2008:355) samt bestämmelser kring sekretess (SFS 2009:400).

För vidare läsning och fördjupning

[Regeringsform SFS 1974:152](#)

[Diskrimineringslag SFS 2008:567](#)

[Europeiska unionens stadga om grundläggande rättigheter](#)

[Förordning om statsbidrag till trossamfund SFS 1999:974](#)

[Förena Nationernas allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna](#)

[Hälso- och sjukvårdslag SFS 2017:30](#)

[Patientsäkerhetslag SFS 2010:659](#)

[Patientdatalag SFS 2008:355](#)

[Patientlag SFS 2014:821](#)

[Offentlighets- och sekretesslag SFS 2009:400](#)

Sjukhuskyrkans historia

Själva grunden för Sjukhuskyrkans arbete återfinns i Jesu liv och lära. Genom sina ord och handlingar visade han djup omsorg om människor som hade drabbats av sjukdom.

Sjukhussjälavårdens historiska ursprung

Jesus predikade om Guds rike och bekräftade sina ord genom att bota de som var sjuka (Matt 4:23-24, 9:35; 25:35). Hans medlidande och omsorg såg både till människans kroppsliga såväl som själsliga och andliga hälsa (Matt 8:16-17; 11:28-30; Luk 4:18). Jesus identifierade sig med de svaga och utsatta, och undervisade om vikten av barmhärtighet (Matt 5:7; Luk 6:36) och förklarade att kärleken till nästan innebär konkret hjälp till den som lider (Luk 10:25-37).

På Jesu uppmaning och i hans efterföljelse har den kristna kyrkan allt sedan dess, sett det som en av sina uppgifter att ta hand om och stödja sjuka, utsatta och lidande medmänniskor. Med inledning i Apostlagärningarna berättas det om hur Jesus lärjungar fortsatt visa omsorg genom att be för sjuka, förmedla hopp och tröst (Apg. 3:1-10; 5:12-16; 9:32-35, 2 Kor 1:3-7, Jak 5:14-15).

Under medeltiden var det framför allt klosterväsendet som förmedlade omvårdnad och hjälpte de som var sjuka och behövande. Redan år 529 beslutades till exempel att vård av sjuka skulle ingå i benediktinermunkarnas uppgifter. Vården bedrevs vid vad som kan beskrivas som mindre sjukhus eller sjukstugor.

Parallellt med detta drev även den grekisk-ortodoxa kyrkan omfattande sjukhusvård på olika platser, framför allt kring Medelhavet. Efter den kristna trons ankomst till Norden inrättades kloster runt om i Sverige där omhändertagande och vård gavs till sjuka och fattiga.

I Sverige ledde reformationen bland annat till att klosterlivet förbjöds och hospital och sjukstugor kom i stället att stå under landshövdingens och biskopens tillsyn.

Sjukhuskyrkans framväxt i modern tid

År 1862 genomfördes en reform då Sveriges landsting inrättades och tog över ansvaret för vården men landstingen fortsatte att anställa lasarettspredikanter från Svenska kyrkan. År 1958 föreslog regeringen att huvudmannaskapet från och med 1962 skulle vila på det svenskkyrkliga pastorat inom vilket sjukvårdsinrättningen var belägen.

Hundra år efter landstingsreformen blev därmed den andliga vården åter kyrkans angelägenhet. Svenska landstingsförbundet och Svenska kyrkans pastoratsförbund utformade vid övertagandet en fördelning av ansvaret. Det beslutades då att landstingen skulle svara för lokaler och fasta inventarier och Svenska kyrkan fick ansvar för att bedriva den andliga vården.

Samtidigt hade samfundskartan ritats om i takt med att de frikyrkliga samfunden hade vuxit och blivit alltmer etablerade i det svenska samhället. I ett betänkande 1949 framkom att frikyrkliga pastorer från nästan alla dåvarande samfund, spelade en betydande roll i den andliga vården. Detta ledde till att de frikyrkliga samfunden tillsammans med Svenska kyrkan axlade ett gemensamt ansvar för den andliga vården vid sjukhusen i Sverige. Från 1980 förstärktes den frikyrkliga närvaron när statsbidrag introducerades för att delfinansiera tjänster som sjukhuspastor.

Sjukhuskyrkan blir en ekumenisk realitet

I början av 1980-talet utformade de kristna samfunden gemensamma riktlinjer för den andliga vården på Sveriges sjukhus. I dessa riktlinjer fastslogs bland annat den så kallade samverkansprincipen som innebär att de olika kyrkornas företrädare inte förlorar sin konfessionella identitet samtidigt som man tillsammans gestaltar en gemensam, ekumenisk verksamhet – Sjukhuskyrkan.

År 1989 öppnades samma möjlighet för de katolska själavårdarna och ytterligare något år senare tillkom den första ortodoxa tjänsten. Detta innebar att Sjukhuskyrkan i realiteten blev de olika kyrkofamiljernas delade ansvar och kyrkornas gemensamma arbete i den svenska sjukvården. Sedan 2023 betraktas Sjukhuskyrkan som ett ekumeniskt åtagande underställt SKR.

För vidare läsning och fördjupning

Bard Nilsson, Lillian. *Sjukhuskyrkan – var ligger den?* (2004). Ord och mening förlag AB, Lidköping. ISBN 91-975056-0-9.

Näsström, Britt-Mari & Peterson, Hans-Inge. *Religion och medicin* (2000). Warne förlag, Sävedalen. ISBN 91-96425-01-3. Se speciellt sidorna 87-95 som behandlar de kristna traditionernas arbete inom medicinen.

Pontén, Johan. *Gudar, präster och läkekonst* (1980). Fingraf. ISBN 91-85964-04-2.

[SOU 1949:53. Ordnande av den andliga vården vid sjukhusen](#)

[SOU 1967:45. Kyrklig organisation och förvaltning](#)

Sveriges frikyrkoråd & Svenska kyrkans nämnd för diakoni och samhällsansvar. *Andlig vård på sjukhus* (1985). Presenterar de gemensamma riktlinjer som formade Sjukhuskyrkans identitet och uppdrag.

Församlings- och pastoratsförbundet. *”Den röda pärmén – Sjukhuskyrkan”* (1970). Behandlar allt från historia till arbetsmetoder och ekumenik vid 70-talets början.

Ds Kn 1979:2. *Andlig vård vid sjukhus, kriminalvårdsanstalter m.m.* Kommundepartementets betänkande.

Tystnadsplikt

Alla som har anförtrotts ett uppdrag som medarbetare i Sjukhuskyrkan har tystnadsplikt. För skilda kategorier av medarbetare gäller dock olika regler, lagar och förordningar. Dessutom gäller olika bestämmelser inom respektive samfund.

Som medarbetare i Sjukhuskyrkan är man skyldig att vara införstådd med vilken tystnadsplikt och tillsyn man lyder under samt att hålla sig ajour med eventuella ändringar.

Tystnadsrätt

Tystnadsrätt innebär rätten att inte höras som vittne inför domstol om något man som pastor eller präst har erfarit under bikt eller enskild själavård. Detta regleras av Rättegångsbalken som lyder:

"Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård." (SFS 1942:740, 36 kap. 5 §)

Vid tillkomsten av nuvarande rättegångsbalk 1942, avsåg bestämmelsen endast präster i Svenska kyrkan men 1960 utvidgades tillämpningsområdet så att även andra trossamfund än Svenska kyrkan omfattades. Dock omfattas enbart präst, pastor eller person med motsvarande ställning som har erforderlig utbildning och kompetens samt är vigd, ordinerad eller avskild för detta och utövar det som sitt egentliga kall. Pensioneras en person i tjänsten anses tystnadsrätten gälla livet ut.

Brott mot tystnadsplikten eller tystnadsrätten

Medarbetare verksamma inom Sjukhuskyrkan förvaltar ett förtroende i mötet med patienter, närstående och personal. Detta förtroende gäller inte minst i fråga om hanteringen av det som en konfident förmedlar i bikt eller själavård.

Därför är ett brott mot tystnadsplikten eller tystnadsrätten en synnerligen allvarlig händelse.

De olika trossamfund som är representerade i Sjukhuskyrkan hanterar disciplinära ärenden på olika vis men gemensamt för samtliga är att brott mot tystnadsplikten eller tystnadsrätten betraktas som allvarliga överträdelser som kan resultera i långtgående påföljder.

För vidare läsning och fördjupning

Friedner, Lars. *Förhör av präster m.fl. som vittnen* (2012).
Promemoria av hovrättsrådet Lars Friedner som klargör
tystnadsrättens avgränsningar gällande präster i andra
trossamfund än Svenska kyrkan.

[Rättgångsbalk \(1942:740\)](#). Se speciellt kapitel 36 som tar upp frågan
kring tystnadsrätt.

Organisations- översikt

Sjukhuskyrkan är kyrkornas gemensamma arbete med andlig vård i sjukvården i Sverige. Sjukhuskyrkan är ett av Sveriges kristna råds ekumeniska åtaganden.

Sjukhuskyrkan och Sveriges kristna råd

Sveriges kristna råd är en ekumenisk mötesplats och samlande kraft för kyrkorna i Sverige, fokus är kyrkorna tillsammans i tro och handling vilket synliggörs genom bland annat Sjukhuskyrkans uppdrag som ett ekumeniskt åtagande hos SKR.

I Sveriges kristna råd möts 27 medlemskyrkor och tre observatörer fördelade på fyra kyrkofamiljer. I dessa ryms de olika kristna traditionerna i vårt land. Kyrkorna i Sveriges kristna råd representerar mer än 6 miljoner medlemmar.

Sveriges kristna råds samarbetsråd för andlig vård inom hälso- och sjukvården

I september 2023 beslutade Sveriges kristna råds styrelse om Samarbetsrådet syfte och uppdrag:

Samarbetsrådet är ett samarbetsorgan för trossamfundet Svenska kyrkan, frikyrkorna inom Sveriges Frikyrkosamråd, Stockholms Katolska stift och den ortodoxa kyrkofamiljen.

Samarbetsrådets syfte är att:

- vara ett forum för utbyte av erfarenheter för hur förändringar i vården påverkar samfundens insatser och därmed Sjukhuskyrkans insatser.
- samråda om och arbeta med frågor som rör Sjukhuskyrkan och dess medarbetare som helhet och därmed de samfund som är företrädade i Sjukhuskyrkan.
- arbeta med frågor som rör den andliga vården i öppna vården och bidra med initiativ som kan stärka stiftens/regionernas och de lokala församlingarnas insatser inom detta fält.
- bevaka och bereda Sjukhuskyrkans roll och möjligheter i förhållande till Sveriges kommuner och regioner samt berörda myndigheter för Sveriges kristna råds styrelse.
- genom kontinuerligt erfarenhetsutbyte belysa frågor som rör vårdetik och pastoralt arbete i mångkulturella och interreligiösa sammanhang.

Samarbetsrådet består av upp till 7 ledamöter, inklusive ordförande. Ledamöterna representerar de fyra kyrkofamiljerna, med 1 ledamot var, förutom Svenska kyrkan som har 2 ledamöter. De nationella samordnarna hos SKR och Svenska kyrkan har två platser. Personalföreningarnas ordförande adjungeras till rådet. Mandattiden är två år.

Kyrkofamiljernas organisation och representation i Sjukhuskyrkan

Romersk-katolska kyrkan

Stockholms katolska stift ansvarar för de katolska medarbetarna inom Sjukhuskyrkan. Tjänsterna finns framför allt i de större städerna. På andra orter står som regel de lokala församlingsprästerna till förfogande att kallas in vid behov. Statliga bidrag ges för att täcka en del av kostnaderna för tjänsterna. En av de katolska medarbetarna i Sjukhuskyrkan har ett samordnande uppdrag.

Ortodoxa kyrkor

De ortodoxa kyrkorna har under senare år etablerat flera tjänster inom Sjukhuskyrkan på olika håll i landet. Prästerna från de ortodoxa kyrkorna som har tjänster kopplade till Sjukhuskyrkan har sin anställning i en lokal församling. Framför allt finns tjänsterna i några av de större städerna. Lokala församlingspräster kan kallas in vid behov på de platser där de ortodoxa kyrkorna inte har särskilda tjänster i Sjukhuskyrkan.

Sveriges Frikyrkosamråd (FSR)

De frikyrkliga trossamfundens olika församlingar på en lokal ort bär som regel gemensamt ansvar för sjukhuspastors- eller sjukhusdiakontjänsten på det närliggande sjukhuset. Arbetsgivaransvaret vilar oftast på ett lokalt frikyrkligt råd, men i några fall har en av de lokala frikyrkliga församlingarna åtagit sig att vara arbetsgivare. Församlingarna samlar in pengar för att bära kostnaden för tjänsterna. Ungefär en 1/3 av kostnaden täcks av statliga bidrag och på några håll ges även vissa bidrag från regionerna.

Sveriges Frikyrkosamråd utgör frikyrkofamiljen inom Sveriges kristna råd och består av följande medlemssamfund: Ekumeniakyrkan, Evangeliska Frikyrkan, Frälsningsarmén, Pingst Fria församlingar i samverkan, Svenska Alliansmissionen samt Svenska Adventistsamfundet. På nationell nivå har Sveriges frikyrkosamråd det samordnande ansvaret genom Sveriges kristna råd.

Svenska kyrkan

Medarbetarna i Sjukhuskyrkan från Svenska kyrkan har sin anställning i den församling eller pastorat som har det aktuella sjukhuset inom sitt geografiska område. Församlingen och stiftet bär vanligtvis ansvaret för kostnaden för tjänsterna. På stiftskanslierna inom Svenska kyrkan finns en stiftssamordnare med särskilt ansvar för Sjukhuskyrkan. På Kyrkokansliet i Uppsala finns en nationell samordnare för Svenska kyrkans del av arbetet i Sjukhuskyrkan.

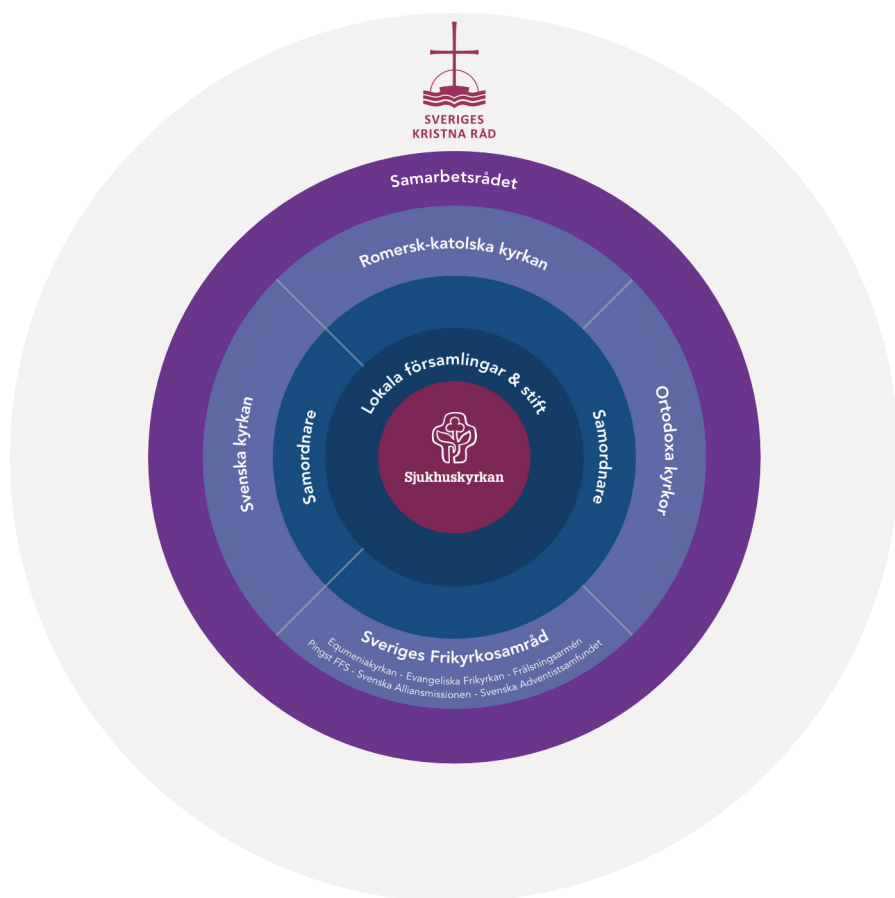
Personalföreningarna SKAIS & FAS

År 1972 bildades personalföreningen Svenska kyrkans anställda i Sjukhuskyrkan (SKAIS). En frikyrklig motsvarighet bildades 1997 med namnet Föreningen för frikyrkornas anställda i Sjukhuskyrkan (FAS). Sedan 2020 är även medarbetare från Stockholms katolska stift och de ortodoxa kyrkorna välkomna som medlemmar i FAS.

De båda föreningarnas respektive styrelser möts regelbundet för gemensamma styrelsemöten. En av föreningarnas huvudsakliga uppgifter är arbetet med Sjukhuskyrkans fortbildningsdagar.

Nätverken ENHCC & ERICH

Sjukhuskyrkan i Sverige är genom Svenska kyrkan, Sveriges frikyrkosamråd samt föreningarna SKAIS och FAS medlemmar i det europeiska nätverket för sjukhussjälavårdare, European Network of Health Care Chaplaincy (ENHCC). Nätverket har ett nära samarbete med det europeiska forskningsinstitutet, European Research Institute for Chaplains in Healthcare (ERICH).

För vidare läsning och fördjupning

[European Network of Health Care Chaplaincy](#)

[European Research Institute for Chaplains in Healthcare](#)

[Personalföreningarna FAS & SKAIS](#)

Sjukhuskyrkan

www.sjukhuskyrkan.se